

Archeologienota
Dendermonde – Kerkstraat 47
Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans

Natasja Reyns en Ruth Ferket

Temse
2017

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
9140 TEMSE

Wettelijk depot nummer
D/2017/12.807/152

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	12
2.3	Onderzoeksopdracht	12
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	12
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	13
2.3.3	Werkwijze	18
2.4	Assessmentrapport	18
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	18
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	24
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	33
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	38
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	39
3	Samenvatting.....	41
4	Bibliografie	42
4.1	Publicaties	42
4.2	Websites	42
5	Bijlagen	43
5.1	Archeologische periodes	43
5.2	Plannenlijst	43
5.3	Fotolijst.....	44

1 Inleiding

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen binnen een archeologische zone liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het gaat om de archeologische zone Historische stadskern van Dendermonde (Figuur 40). Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2017H320

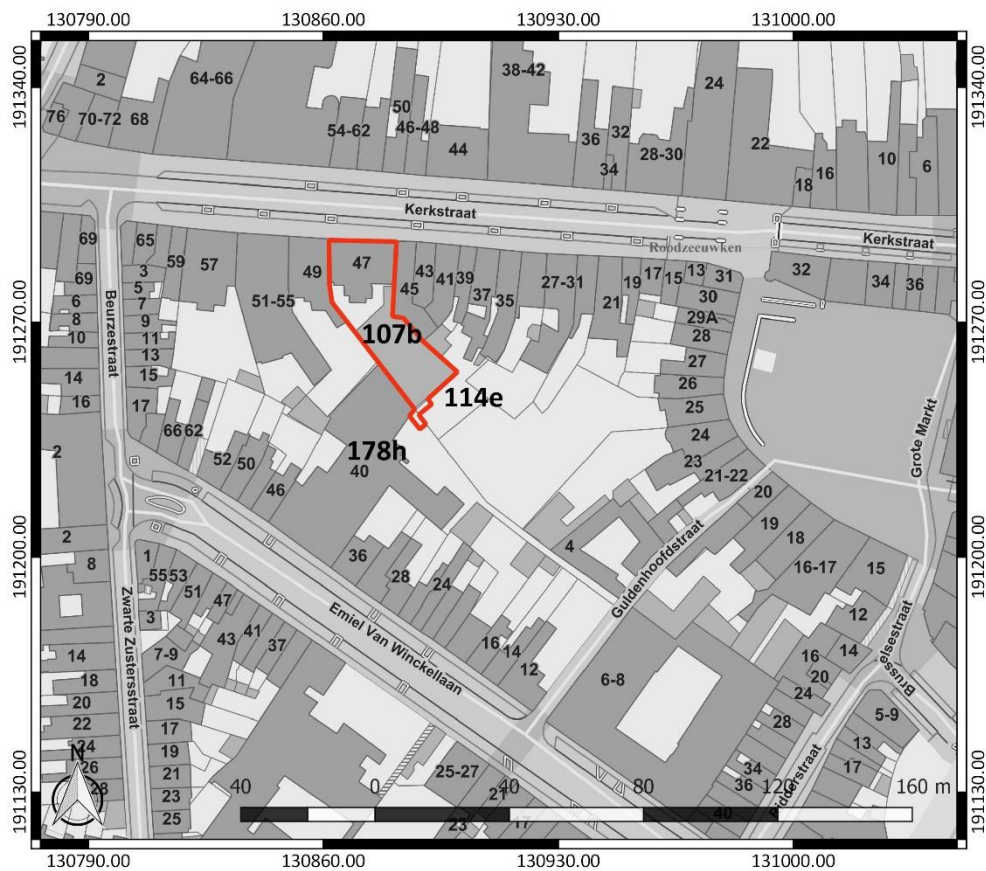
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Dendermonde, Dendermonde, Kerkstraat, Kerkstraat

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 130862, 191295
- 130882, 191294
- 130900, 191255
- 130889, 191238

Kadastraal plan:

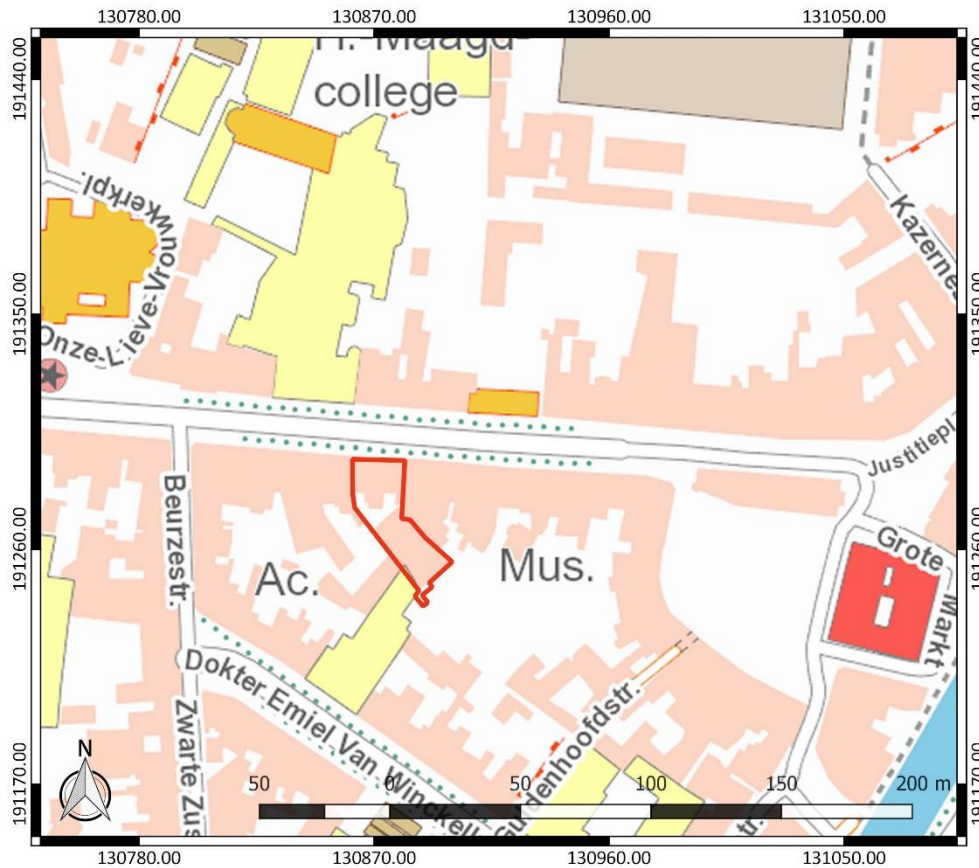

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Dendermonde, Afdeling 1, sectie C, nummers 107b, 114e (partim), 178h (partim)

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 883 m²

Topografische kaart:

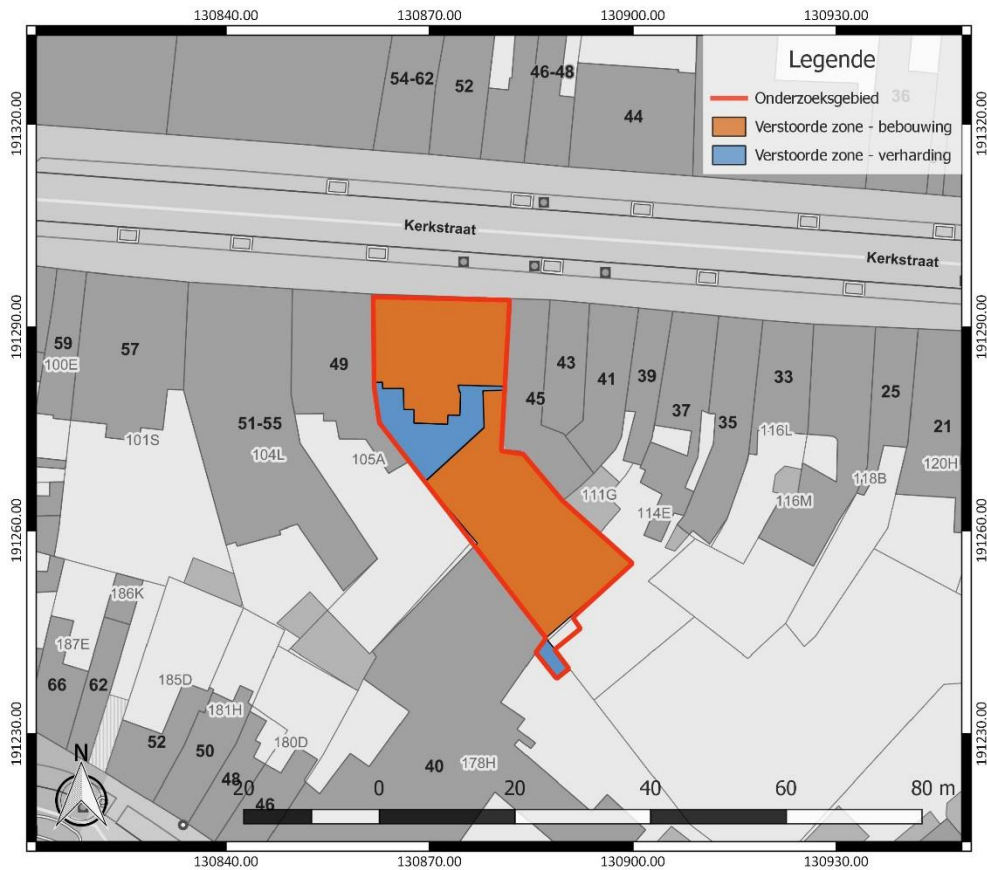

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 07/09/2017 – 20/10/2017

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, historische stadskern

Verstoorde zones: Er bevinden zich twee gebouwen en verhardingen ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 3). Er kan verondersteld worden dat de realisatie ervan enige negatieve impact heeft gehad op het archeologisch bodemarchief. De precieze aard en omvang van deze versterking is echter niet gekend.

Figuur 3: Verstoringenkaart met aanduiding van de bestaande bebouwing (oranje) en verhardingen (blauw) binnen het onderzoeksgebied (rood), weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 4: Voorgevel

Figuur 5: Bestaande toestand, zicht op onderdoorgang

Figuur 6: Bestaande toestand, zicht op koer

Figuur 7: Bestaande toestand, zicht op koer

Figuur 8: Bestaande toestand, zicht op koer

Figuur 9: Zicht binnen in de loods

Figuur 10: Zicht binnen in de loods

Figuur 11: Zicht op de kelder

Figuur 12: Toegangstrap naar de kelder

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

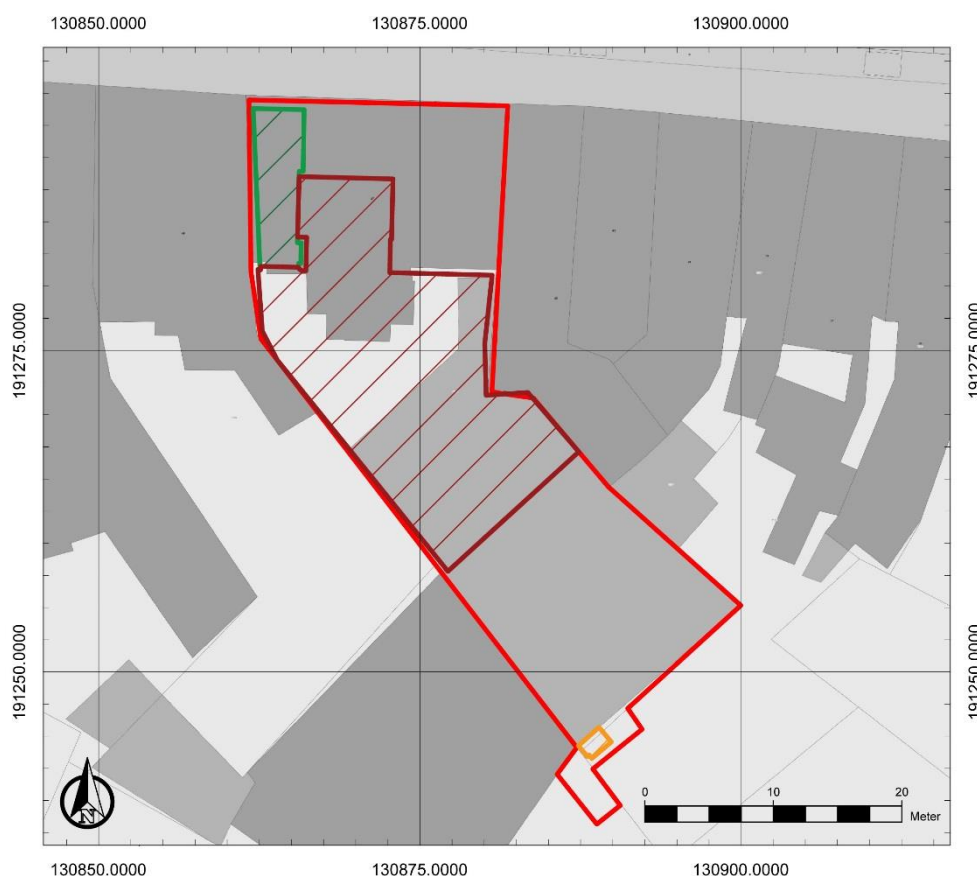
Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: slechts in een deel van het onderzoeksgebied zullen bodemingrepen gepland worden (Figuur 13). Het betreft een zone van ca. 418 m² waar bodemingrepen zullen plaatsvinden.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein wordt de renovatie van de Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans van Dendermonde voorzien (Figuur 14). Achteraan zal de bestaande loods afgebroken worden tot aan de danszaal, zodat de binnenplaats vergroot wordt. De voorbouw en achterbouw zal verbonden worden met een gelijkvloers niveau langs de linkerzijde van het perceel. Ter hoogte van de bestaande ronde uitbouw zal een nieuwe uitbouw komen met trappenhal. In het binnengebied zullen bodemingrepen plaatsvinden voor de aanplanting van een boom, de aanleg van septiek en de aanleg van een hemelwaterput. De exacte positie, diepte en afmetingen is in deze fase nog niet gekend. Er kan uitgegaan worden van drie plaatselijke uitgravingen met een diameter van ca. 4 m en een diepte van 3 à 4 m, verspreid over de vrije zone van het binnengebied zoals voorzien in het ontwerp. Funderingen van de nieuwbouw bestaan uit paalfunderingen die tot in de draagkrachtige grond gezet zullen worden. De zone waar bodemingrepen gepland worden met een diepte tot maximaal 4 m onder het maaiveld kent een oppervlakte van ca. 373 m².

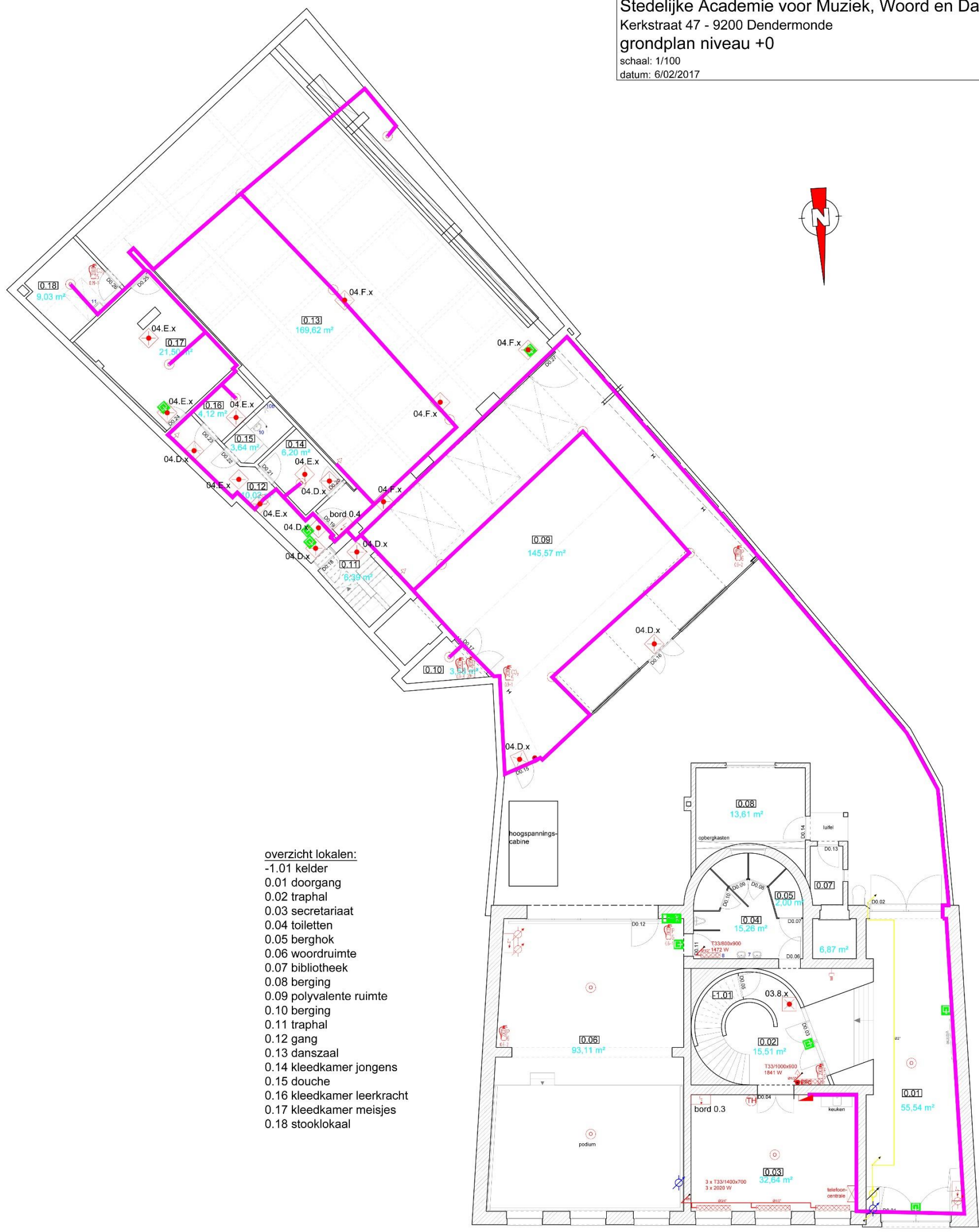

**Figuur 13: Aanduiding van de zones waar bodemingrepen gepland worden met groen: bodemingrepen tot -30 cm, oranje: bodemingrepen tot -1 m en donkerrood: bodemingrepen tot -3 à -4 m, gesitueerd binnen het onderzoeksgebied (rood).
Onderkaart GRB (www.geopunt.be)**

Ter hoogte van de onderdoorgang die vanuit de Kerkstraat toegang geeft tot het binnengebied (Figuur 5), zal de verharding vervangen worden, over een oppervlakte van ca. 42 m². De nieuwe verharding zal gelijk met de huidige verharding komen te liggen. Er dient uitgegaan te worden van een verstoringsdiepte van ca. 30 cm in deze zone.

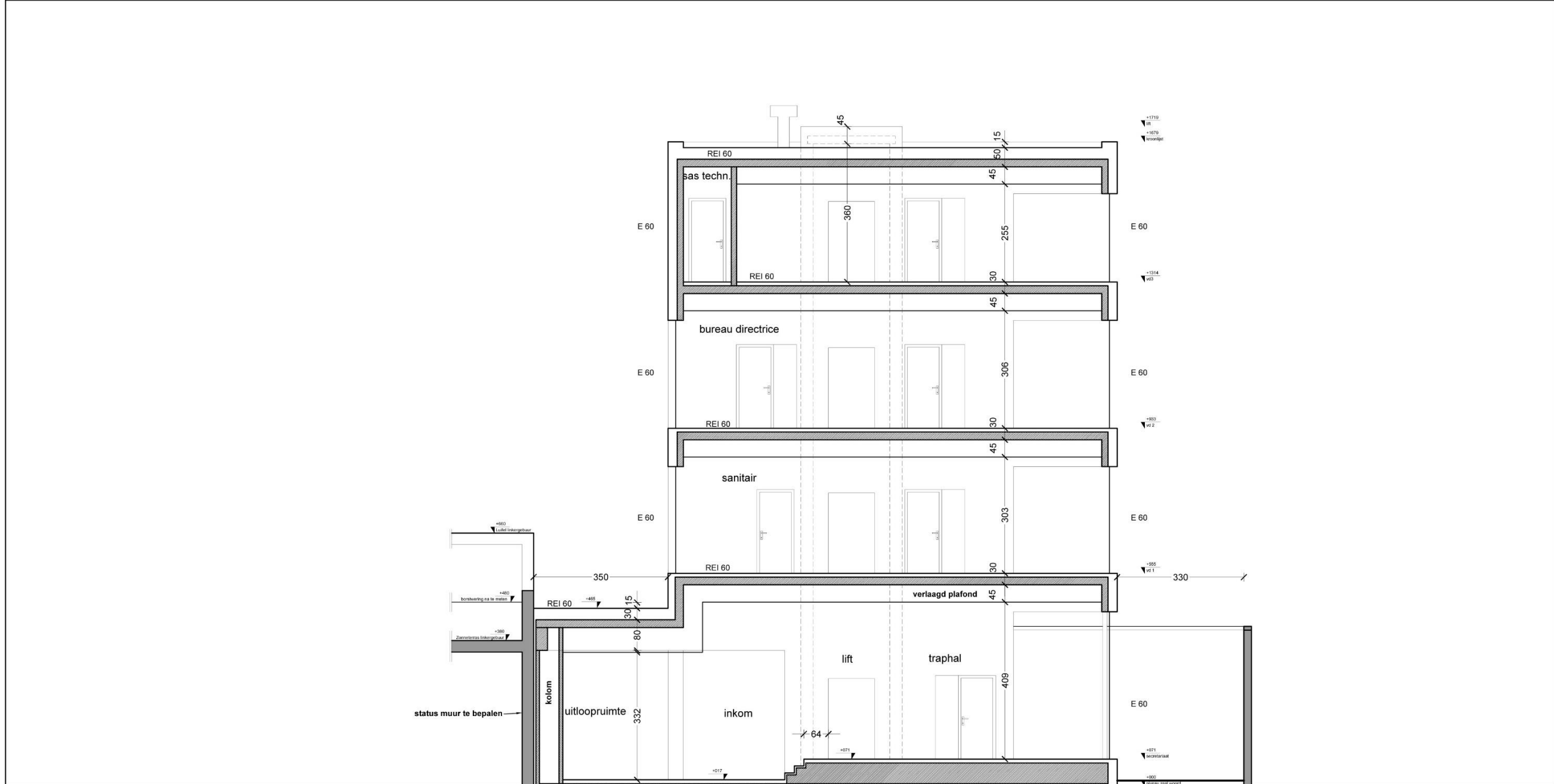
Een deel van de bestaande bebouwing aan de zijde van de Kerkstraat is onderkelderd. Het gaat om een historische kelder. De historische kelder blijft behouden en zal niet geraakt worden door de geplande werken. De huidige, historische toegangstrap naar de kelder zal wel verdwijnen.

De verstoringsdiepte van de geplande bodemingrepen achteraan op het perceel zal minimaal zijn. Het gaat om een open gaaswandconstructie. Er zal plaatselijk met funderingsvoeten gewerkt worden, die een funderingsdiepte zullen hebben tot ca. 1 m onder het maaiveld. De zone heeft een oppervlakte van ca. 3 m².

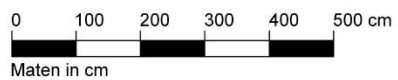

- overzicht lokalen:
- 1.01 kelder
 - 0.01 doorgang
 - 0.02 traphal
 - 0.03 secretariaat
 - 0.04 toiletten
 - 0.05 berghok
 - 0.06 woordruimte
 - 0.07 bibliotheek
 - 0.08 berging
 - 0.09 polyvalente ruimte
 - 0.10 berging
 - 0.11 traphal
 - 0.12 gang
 - 0.13 danszaal
 - 0.14 kleedkamer jongens
 - 0.15 douche
 - 0.16 kleedkamer leerkracht
 - 0.17 kleedkamer meisjes
 - 0.18 stooklokaal

Figuur 14: Grondplan gelijkvloers bestaande toestand met aanduiding van gekende kabels en leidingen

snede DD

niveau's tov huidige zaal woord
deuren hebben een doorgangsbreedte van min. 90cm

ARTEX ingenieurs & architecten bvba Guy Van Den Bogaert Lieven Verbruggen Tineke Beda Pol Van Acoleyen T +32(0)52 25 83 70 Kerkstraat 65	Schetsontwerp Snede DD Nieuwe toestand	OPDRACHTGEVER Stad Dendermonde		
		BOUWPLAATS Kerkstraat 9200 Dendermonde		
PLAN 6/6	DOSSIER 14.1019	DATUM 15/09/2017	SCHAAL 1/100	

Figuur 16: Doorsnedetekening (Artex ingenieurs)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een hoge dichtheid aan bebouwing in het verleden en vooral een lange geschiedenis van bebouwing kent. Daarom heeft het bureauonderzoek als bijkomend doel de evolutie van de historische bebouwing te kennen.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is gegeoreferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met het plan van Dendermonde in 1375, door A. De Vlaeminck (1866), het stadsplan van Jacob van Deventer (1550-1565), de kaart van het beleg van Dendermonde in 1584 door Pierre Le Poivre (1618), het plan van Dendermonde door Vedastus du Plouich (1652), de Villaretkaart (1746-1748), het stadsplan van Benedictus Peelman (1764-1765), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de topografische kaart van J.-B. Segers (1786), het primitief kadaster (1830-1833), de Atlas der Buurtwegen (1841), de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) en het Grondplan van Dendermonde met de in september 1914 vernielde gebouwen, door Eugen Probst (1916) worden twaalf momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

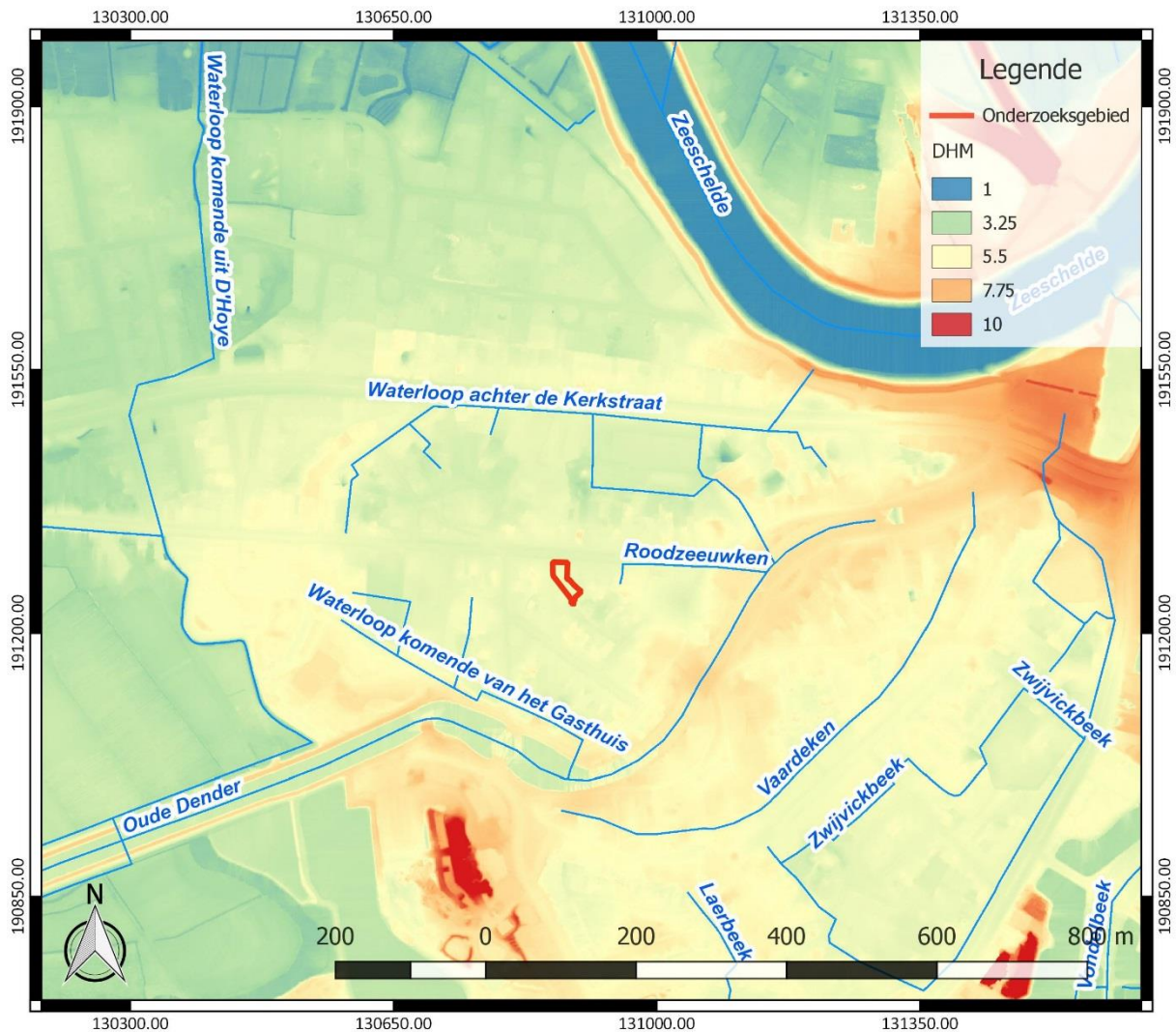
Het onderzoeksgebied is gelegen in het historisch centrum van Dendermonde, tussen de Kerkstraat in het noorden, de Grote Markt in het oosten, de Guldenhoofdstraat in het zuidoosten, de Emiel Van Winckellaan in het zuidwesten en de Beurzestraat in het westen (Figuur 17). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden. Hydrografisch behoort het tot het Denderbekken. Het gebied ligt ingesloten tussen de Oude Dender in het zuidoosten en de Schelde in het noordoosten. Ten noorden van het terrein loopt de Waterloop achter de Kerkstraat, ten oosten het Roodzeeuwken en ten zuidwesten de Waterloop komende van het Gasthuis (Figuur 19).

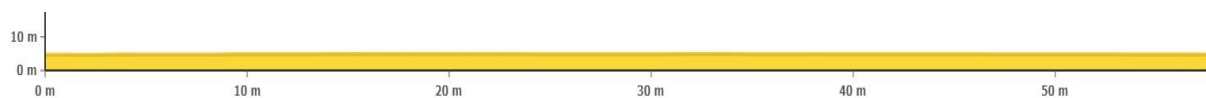
Figuur 17: Luchtfoto van 2016 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 18: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 19: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied en Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 20: Hoogteverloop van noordnoordwest naar zuidzuidoost (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch ligt Dendermonde in het overgangsgebied tussen de Vlaamse Zandstreek in het noorden en de Zandleemstreek in het zuiden. De stad is grotendeels gelegen op de alluviale bodems van de Schelde en de Dender. De historische kern situeert zich in een laag gebied met hoogtes tussen 4,5 m en 7 m TAW.³ In de ruimere omgeving nemen de alluviale vlakten qua hoogteligging een gemiddelde positie in. Ten noorden situeren zich de lage, vlakke stroken van de Scheldepolders, met een hoogte van 1 à 2 m TAW. Verder ten zuiden evolueert het reliëf naar een versneden landschap.⁴ Het onderzoeksgebied zelf is te situeren in een omgeving met lichte hoogteverschillen (Figuur 18). Met hoogtes van 4,9 tot 5,2 m TAW kent het terrein nauwelijks hoogteverschillen (Figuur 20).

³ Louis 1974, 9; Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Historische stadskern van Dendermonde, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140019> (geraadpleegd op 7 september 2017)

⁴ Bogemans 1996, 3

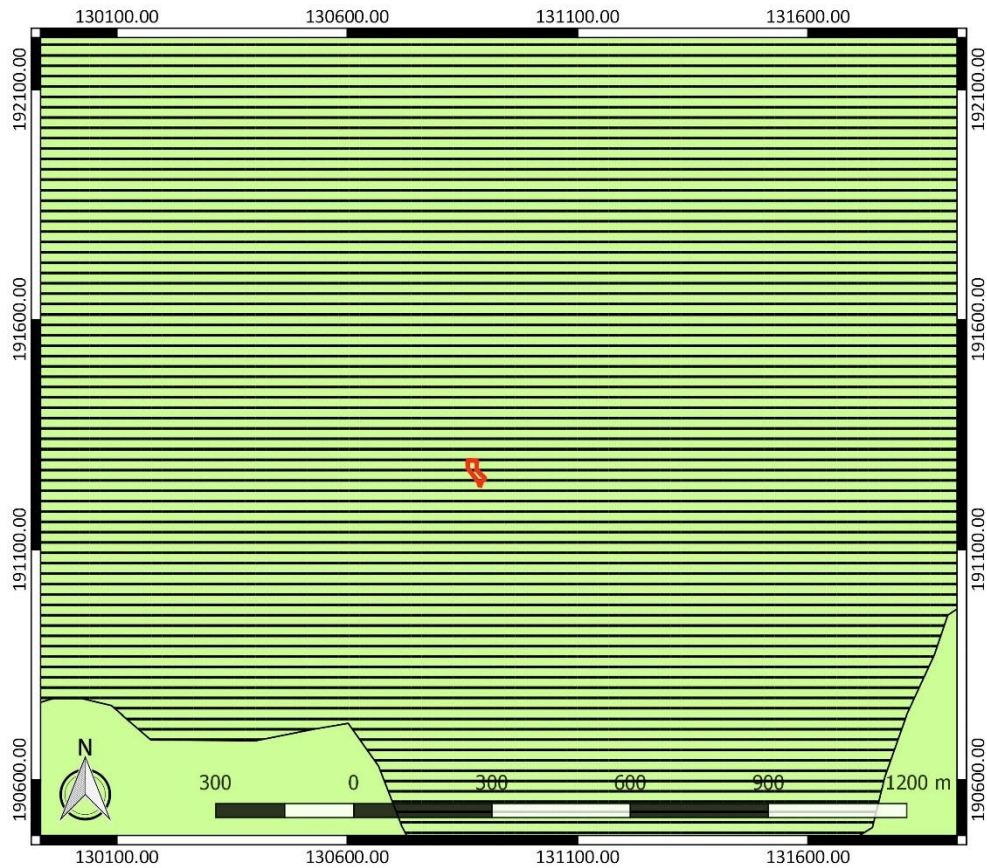
Figuur 21: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond (Figuur 21) bestaat uit de Formatie van Lede. Deze wordt gekarakteriseerd door lichtgrijs fijn zand, dat soms kalksteenbanken en basisgrind bevat en kalkhoudend, fossilhoudend (*Nummulites variolarius*) en soms glauconiethoudend is.⁵

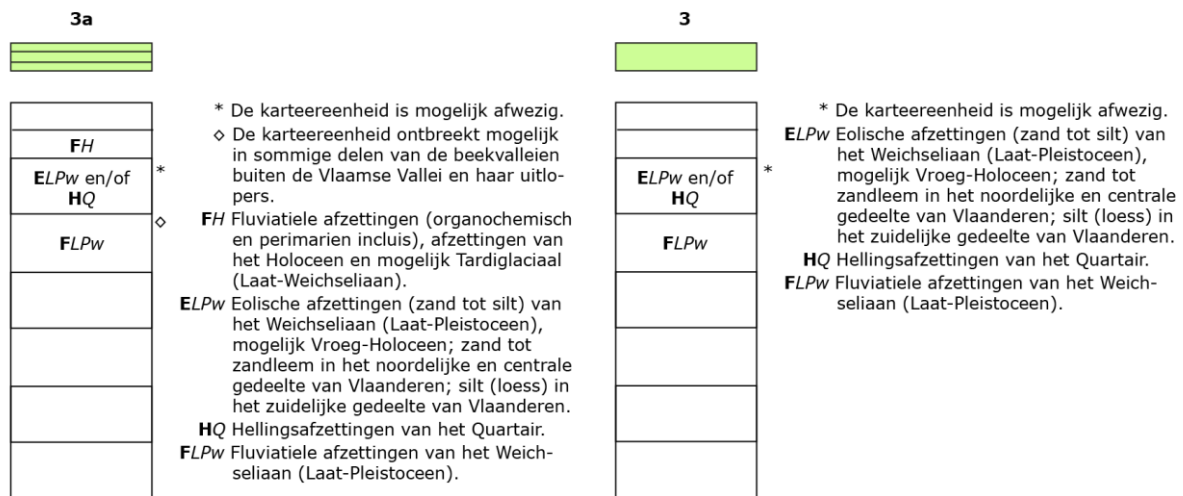
De quartairgeologische kaart (Figuur 22) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Er komen tevens oudere fluviaatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en jongere fluviaatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) voor.⁶ Dit sluit aan bij de eerdere vermelding dat het onderzoeksgebied gesitueerd is op de alluviale bodems van de Schelde en de Dender.

⁵ www.geopunt.be/kaart

⁶ www.geopunt.be/kaart

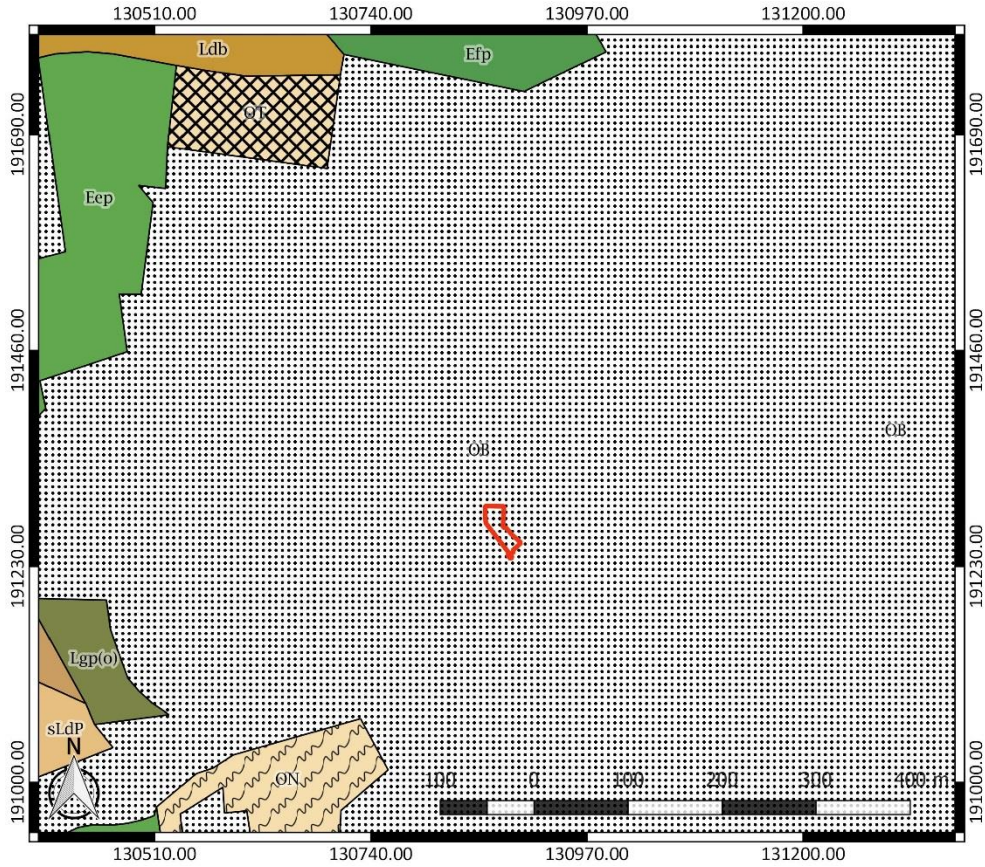

Figuur 22: Quartaire geologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

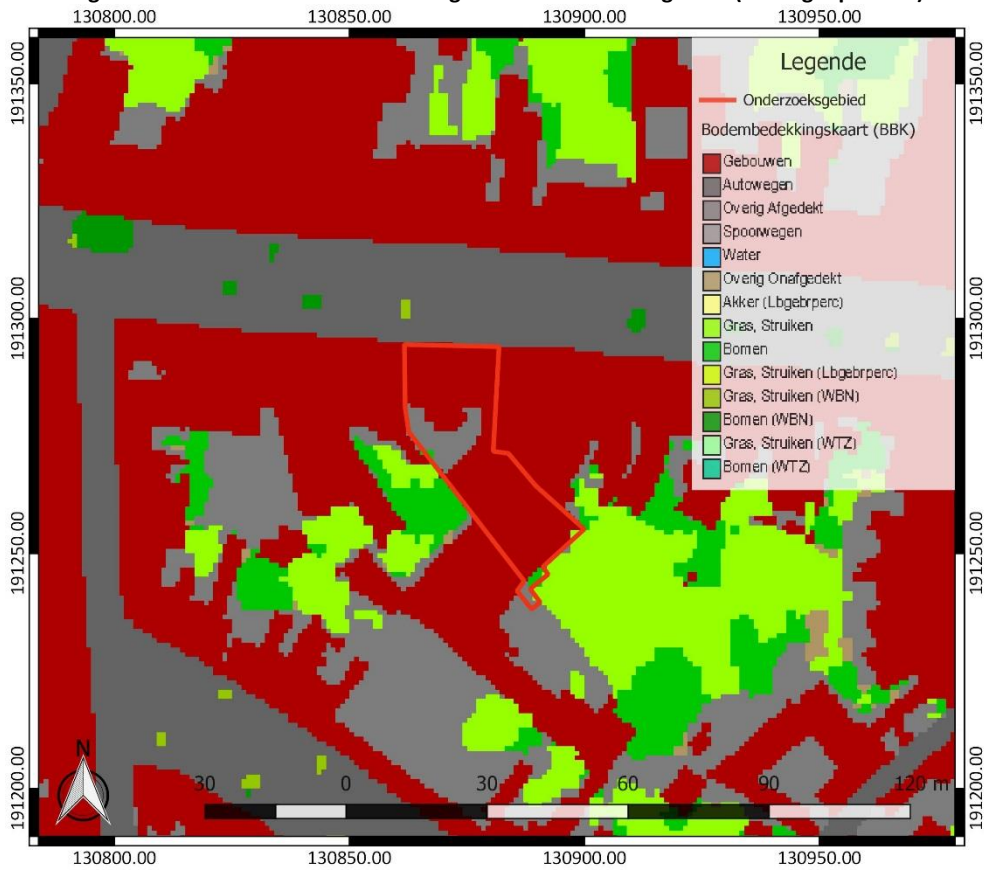

Figuur 23: Legende bij de quartaire geologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 24) toont dat het onderzoeksgebied binnen een bebouwde zone (OB) valt. In de omgeving zijn in het noorden en het noordwesten sterk en zeer sterk gleyige kleibodems zonder profiel (Eep en Efp), een matig natte zandleembodem met structuur B horizont (Ldb) en sterk vergraven gronden (OT) aangegeven. In het zuidwesten worden er op basis van de bodemkaart opgehoogde gronden (ON), een uiterst natte en een matig natte zandleembodem zonder profiel of met onbepaald profiel (Lgp(o) en sLdP) verwacht.

Figuur 24: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 25: Bodemgebruikskarta met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Het onderzoeksgebied wordt volgens de bodemgebruikskaart voornamelijk door bebouwing en afgedekte grond ingenomen. De bodemgebruikskaart toont verder een beperkte aanwezigheid van bomen. Dit komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 17).

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De oude naam van Dendermonde, “Tenerae Monda” zou een verwijzing zijn naar de ligging van de stad aan de twee ‘moederrivieren’, de Schelde en de Dender. De naam van de stad werd in 1087 vermeld. De stad groeide vanuit twee kernen, een op de rechteroever van de Dender en een op de linkeroever, waar de burcht van Dendermonde gelegen was. Het onderzoeksgebied is gelegen op de linkeroever. De burcht, die mogelijk uit de 10de eeuw dateert, bevond zich op een eiland dat in het oosten afgebakend werd door de Dender en in het westen en noorden door de Vis- of Borchgracht. Ten westen van deze burcht was een voorhof gelegen, op de plaats van de latere Grote Markt. Een brug over de Dender vormde de verbinding tussen de twee kernen. In de 11de eeuw liet de heer van Dendermonde op de rechteroever de romaanse Onze-Lieve-Vrouwekerk oprichten. Deze werd in de 13de eeuw herbouwd in gotische stijl. Uit de late 12de eeuw dateert de vroegste vermelding van de eerste stadsomwalling. Dendermonde ontwikkelde zich tot een belangrijke laken- en vestingstad en kreeg in 1233 stadsrechten. De stad kwam daarna in het bezit van de graven van Vlaanderen en vervolgens in dat van de hertogen van Bourgondië. In de 13de eeuw kwam er een nieuwe stadsomwalling. Van de 16de tot de 19de eeuw kende Dendermonde woelige tijden met de plundering en inname door Spaanse troepen en afwisselend bewind van de Fransen, Oostenrijkers en Hollanders. Vervolgens brak er een periode van economische en culturele bloei aan. Deze voorspoedige tijd werd tijdens de Eerste Wereldoorlog doorbroken door de opmars van het Duitse leger en de vernielingen die daar mee gepaard gingen.⁷

Het “Grondplan der stad Dendermonde zoals zij bestond in 1375”, door stadsarchivaris Alphonse De Vlaminck (1866) toont een reconstructie van de stad tijdens de 14de eeuw. De kaart is gebaseerd op archiefstukken die tijdens de Eerste Wereldoorlog grotendeels verloren zijn gegaan.⁸ Het terrein ligt in het historisch centrum van Dendermonde tussen de Grote Markt in het oosten en de Onze-Lieve-Vrouwekerk in het noordwesten (Figuur 26). In het noorden van het onderzoeksgebied was bebouwing aanwezig. De Kerkstraat ten noorden van het onderzoeksgebied werd door een gracht (de Kerkgracht) afgebakend van de Dievenstraat, waarlangs het onderzoeksgebied gelegen is. Volgens de reconstructie liep er een waterloop of gracht, “het Rode-zeewater”, (mogelijk de voorloper van het huidige Roodzeeuwken) door het onderzoeksgebied.

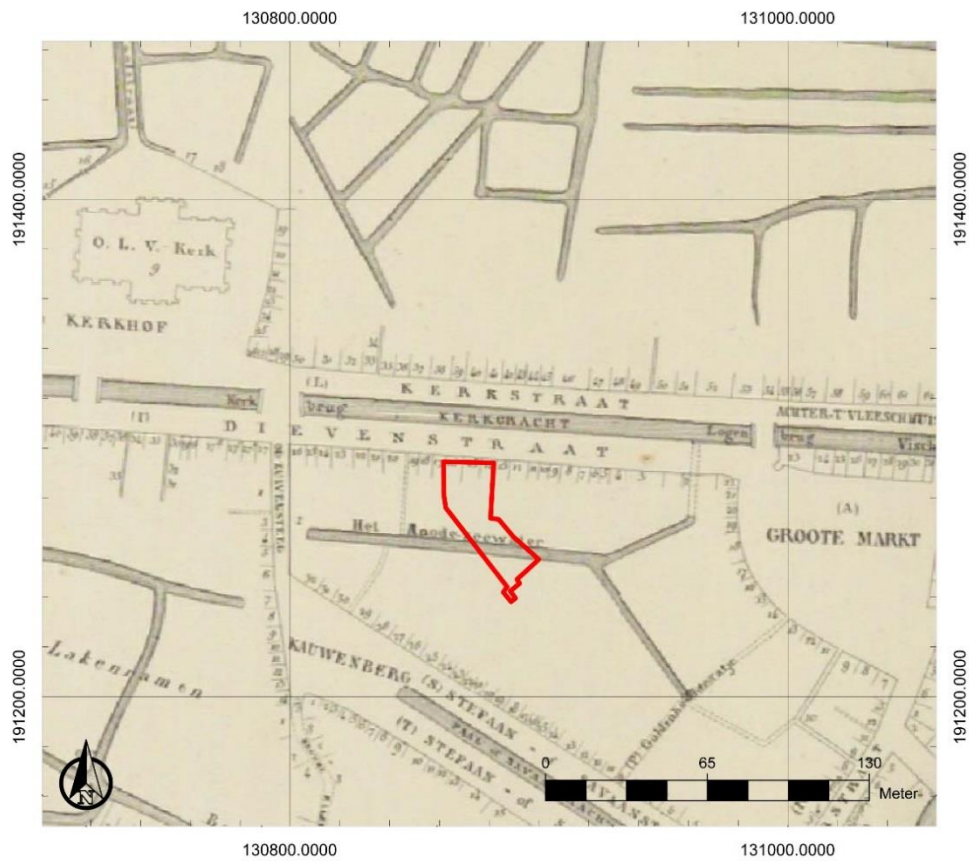
Op het stadsplan van Jacob van Deventer (1550-1565) is opnieuw het noordelijke deel van het terrein bebouwd (Figuur 27). Verder ten noorden is een deel van de stadsomwalling te zien. Ook op een kaart van militair ingenieur en architect Pierre Le Poivre (1618), waarop Dendermonde tijdens de belegering door Alexander Farnese in 1584 is voorgesteld, is het onderzoeksgebied bebouwd (Figuur 28). De stad wordt door een middeleeuwse ringmuur omgeven.⁹ Na de inname van de stad liet Alexander Farnese de vesting van Dendermonde versterken. De gebastioneerde vestingsgordel is te zien op een plan van tekenaar Vedastus du Plouich (1652), dat uitgegeven werd door J. Blaeu.¹⁰ Dit plan geeft een gedetailleerde voorstelling van de historische gebouwen, zoals de Onze-Lieve-Vrouwekerk ten noordwesten. De kaart toont huizen in het noorden van het terrein, waarachter tuinen gelegen zijn (Figuur 29).

⁷ Toerisme Dendermonde, <http://www.toerismedendermonde.be/product/760/voorstelling-van-dendermonde> (geraadpleegd op 8 september 2017); Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Historische stadskern van Dendermonde, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140019> (geraadpleegd op 8 september 2017)

⁸ Dauwe 2010, 36

⁹ Dauwe 2010, 41

¹⁰ Dauwe 2010, 28, 45

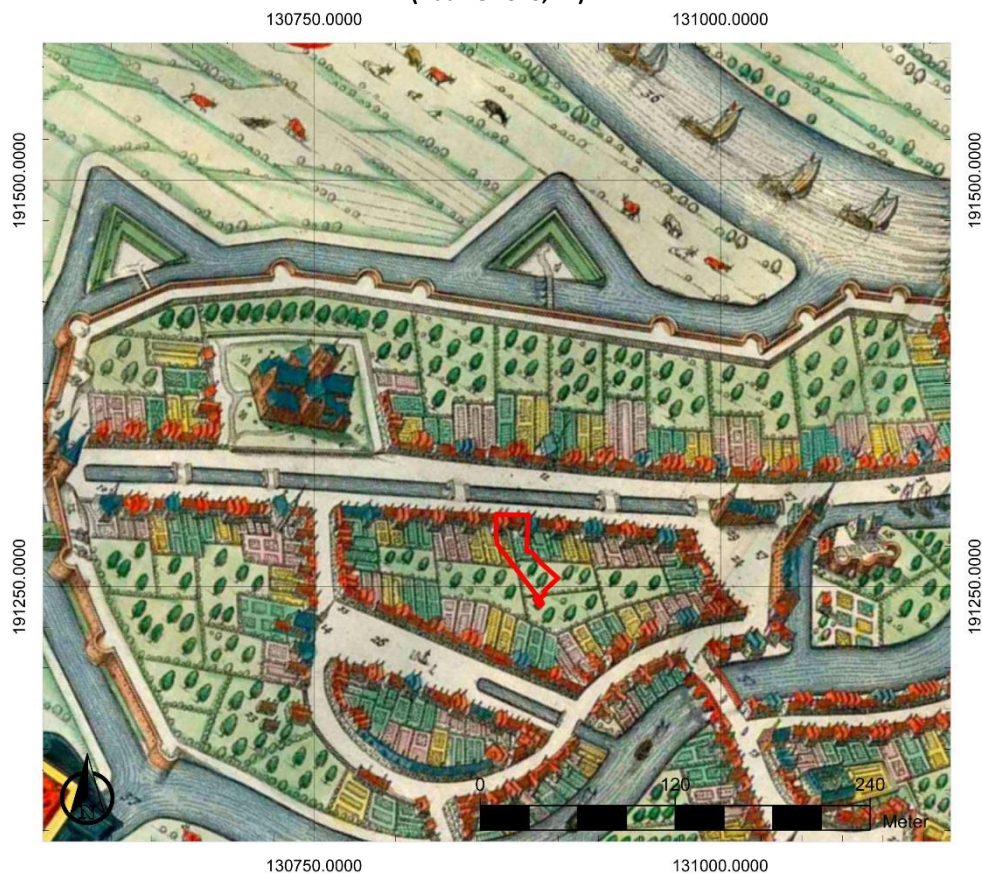
Figuur 26: “Grondplan der stad Dendermonde zoals zij bestond in 1375”, met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://lib.ugent.be/nl/catalog/rug01:001413443?i=4&q=%22Stad+Dendermonde+%22>)

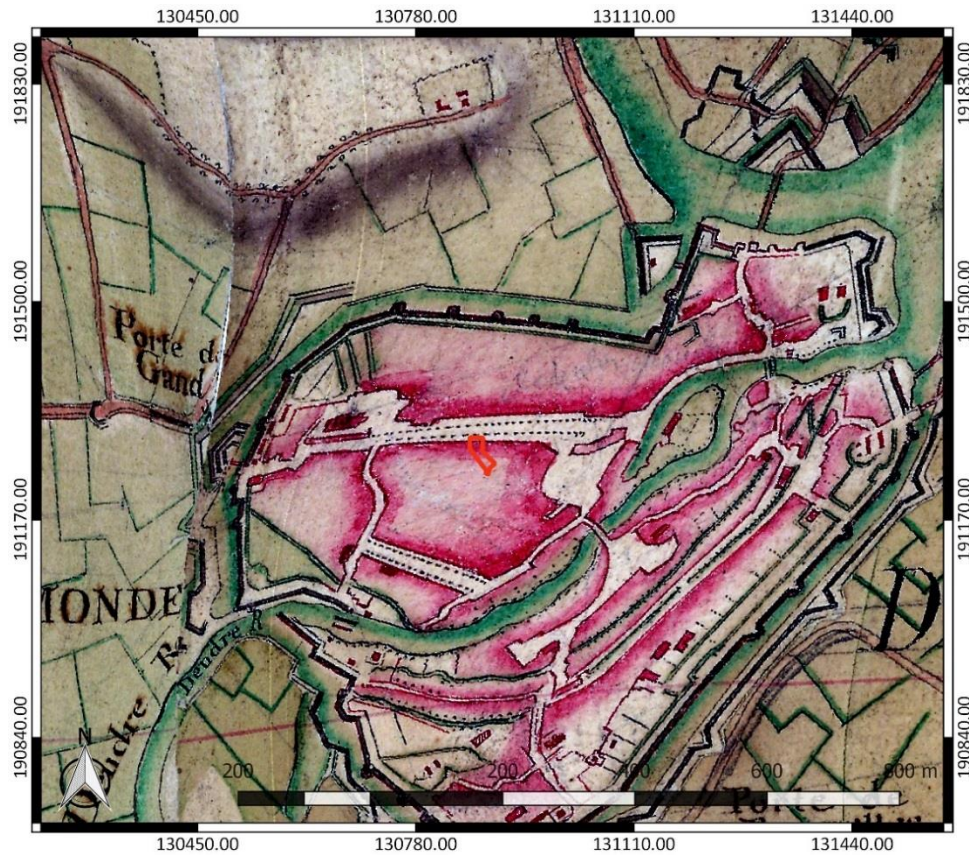
Figuur 27: Plan van Jacob Van Deventer met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 28: Het beleg van Dendermonde in 1584, door Pierre Le Poivre, met aanduiding van het onderzoeksgebied (Dauwe 2010, 44)

Figuur 29: Plan van Dendermonde, door Vedastus du Plouich, met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.sanderusmaps.com/detail.cfm?c=13893>)

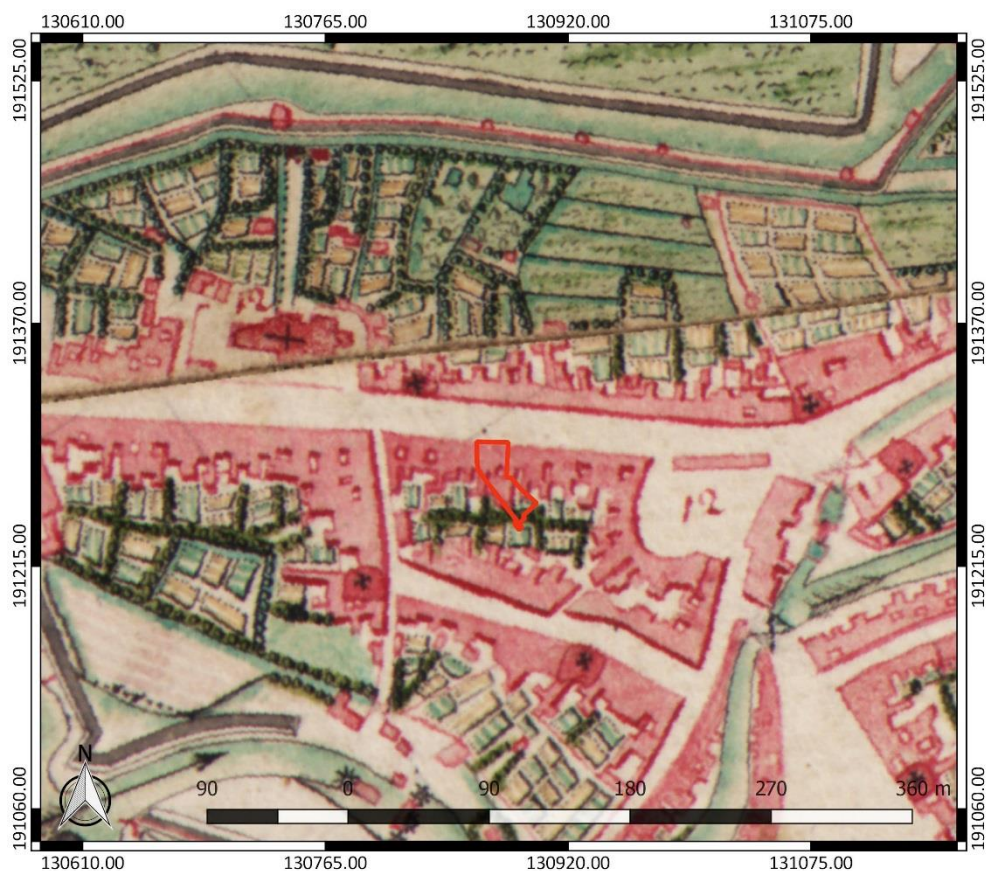

Figuur 30: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)
 130800.0000 131200.0000

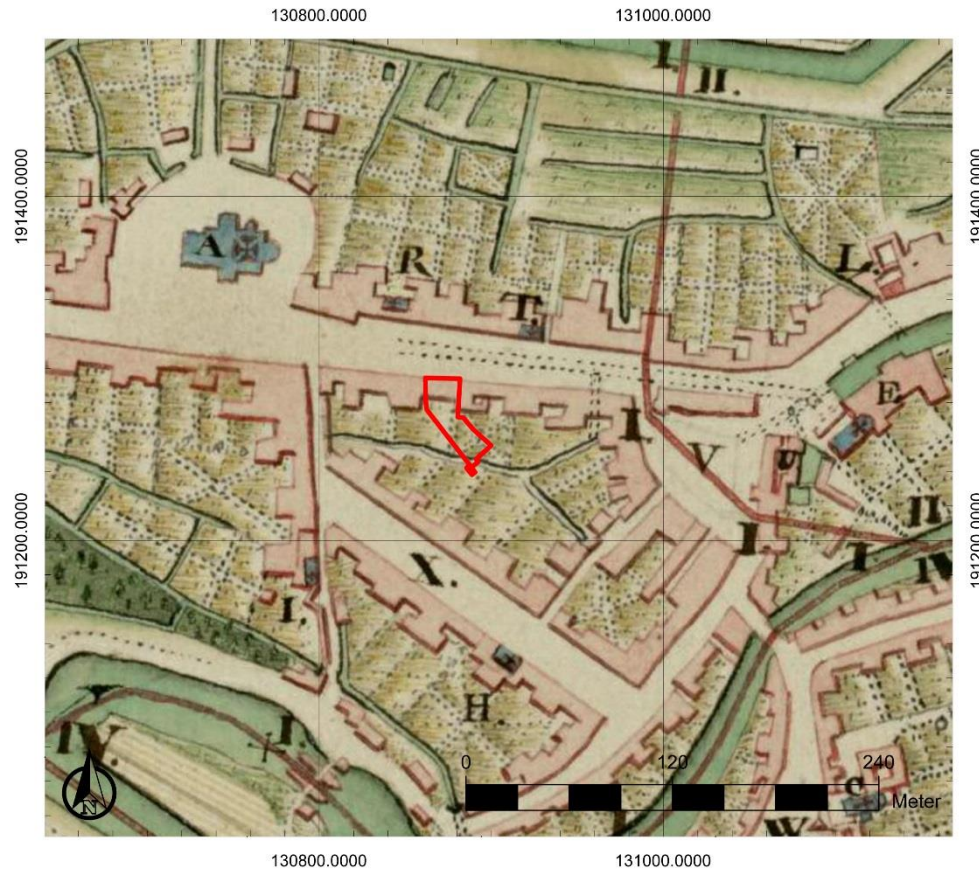

Figuur 31: "Caerte figuratieve verthoonende de stadt ende 't vry van Dendermonde", door Benedictus Peelman, [inv.nr.1299] , met aanduiding van het onderzoeksgebied (http://www.archiefbank.be/?q=node/88)

De Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-1748), geeft geen gedetailleerde weergave van de ommuurde stadskern. De ligging van het onderzoeksterrein tussen de Schelde en de Dender, in de bebouwde zone tussen de Grote Markt en de kerk is wel uit deze kaart af te leiden (Figuur 30). Een figuratieve kaart uit 1764-1765, de "Caerte figuratieve verthoonende de stadt ende 't vry van Dendermonde", door Benedictus Peelman, landmeter van Grembergen, is eveneens een minder gedetailleerde voorstelling, die een gelijkaardige situatie toont (Figuur 31). Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het onderzoeksgebied nog steeds wordt ingenomen door historische bebouwing in het noorden en een tuinzone in het zuiden (Figuur 32). De kaart toont wel meer bebouwing dan de voorgaande en de volgende kaarten. De topografische kaart van de stad Dendermonde en omstreken, opgemaakt door landmeter J.-B. Segers (1786) geeft toont opnieuw bebouwing in het noorden en een waterloop of gracht in het zuiden van het terrein (Figuur 33).

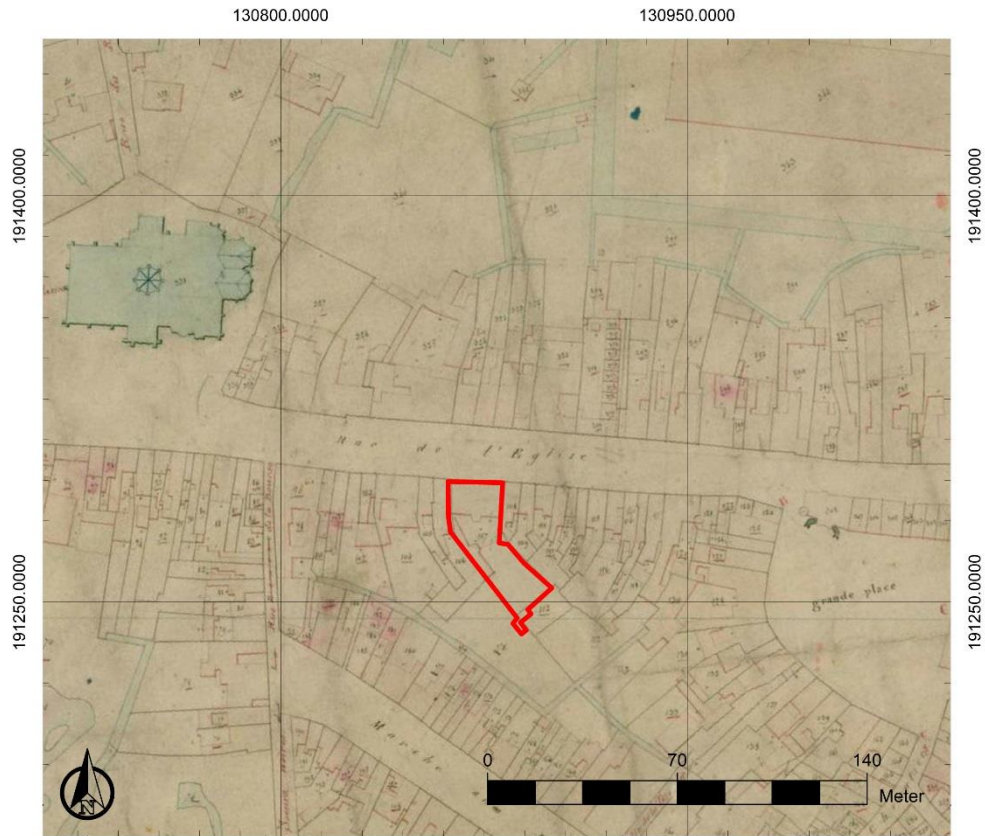

Figuur 32: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 33: Topografische kaart van de stad Dendermonde en omstreken, door J.-B. Segers, met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Het primitief kadaster uit 1830-1833 (Figuur 34) toont een kadastrale indeling die reeds overeenstemt met de huidige kadastrale indeling. Er zijn twee gebouwen binnen het onderzoeksgebied te zien. De rest van het terrein was nog onbebouwd. Ten zuiden is een gracht aanwezig. De Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) tonen een gelijkaardige situatie (Figuur 35 en Figuur 36). Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd een groot deel van Dendermonde vernield. Het Grondplan van Dendermonde met de in september 1914 vernielde gebouwen, door architect Eugen Probst (1916) toont dat de bebouwing die binnen het onderzoeksgebied aanwezig was, vernield is (Figuur 37). Op een luchtfoto uit 1971 (Figuur 38) is er opnieuw bebouwing aanwezig. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 39) toont de gebouwen die vandaag de dag nog aanwezig zijn op het terrein (Figuur 17).

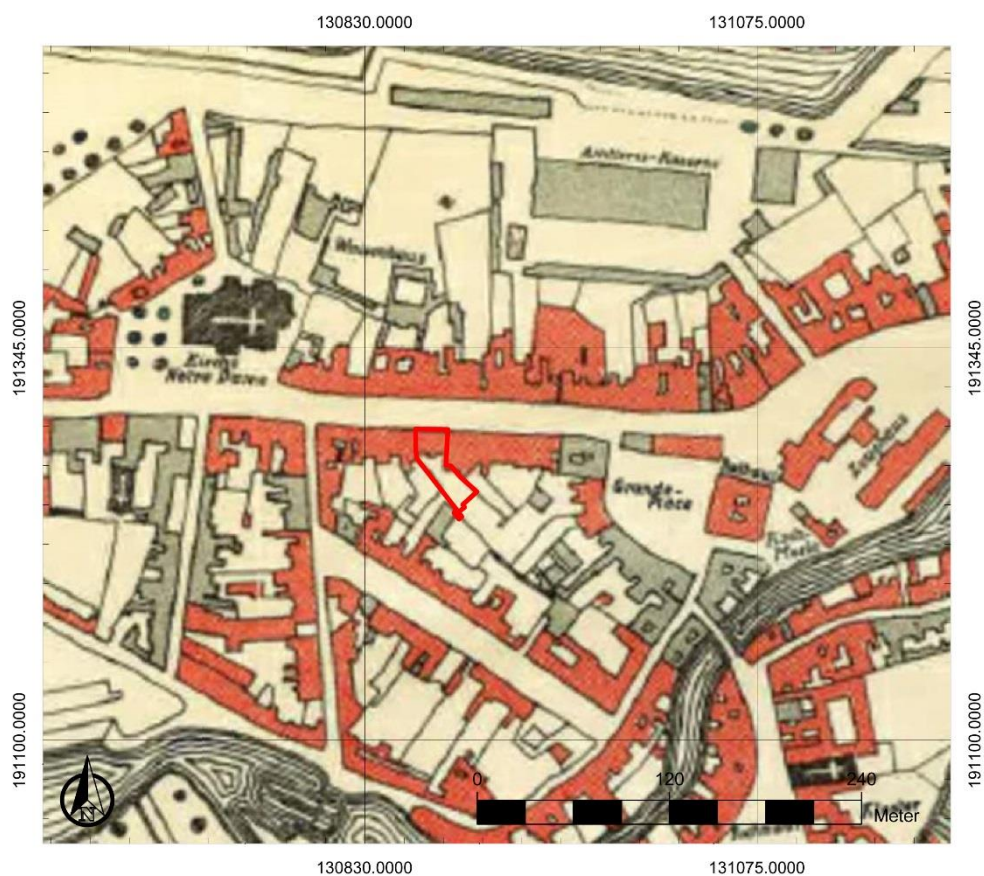
Figuur 34: Primitief kadaster uit 1830-1833 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 35: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 36: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 37: Grondplan van Dendermonde met de in september 1914 vernielde gebouwen (rood), door Eugen Probst, met aanduiding van het onderzoeksgebied (Dauwe 2010, 207)

Figuur 38: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 39: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

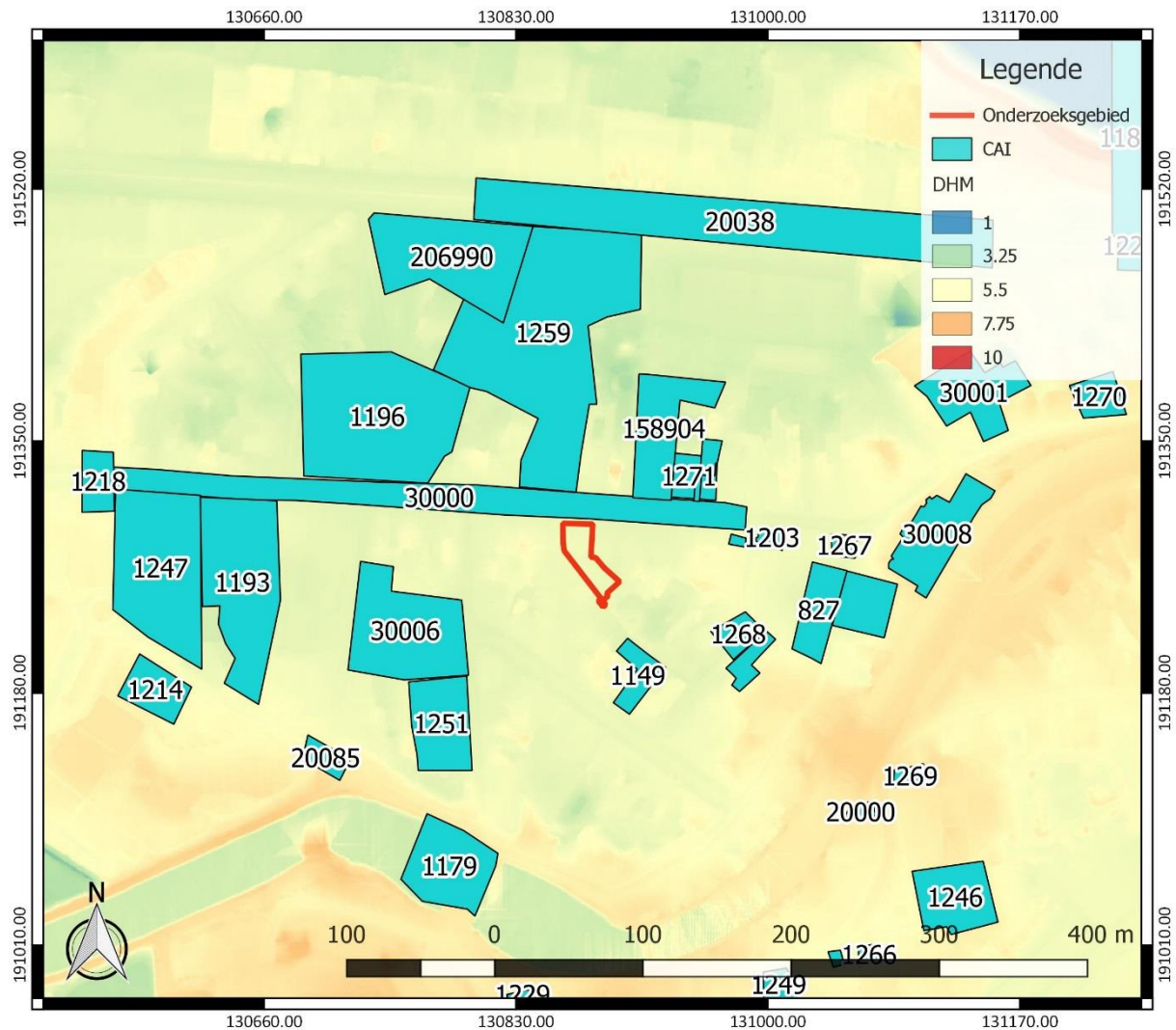
2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

Het onderzoeksgebied ligt binnen een vastgestelde archeologische zone: de Historische stadskern van Dendermonde (Figuur 40).

Figuur 40: Overzichtskartaal van de vastgestelde archeologische zones met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 41, Figuur 42). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging, worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Figuur 41: Detailkaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerendergoed.be/>), weergegeven op het DHM

Vanwege de ligging in het historische centrum van Dendermonde, zijn er in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied heel wat vondsten uit de middeleeuwen gekend. De al eerder genoemde Onze-Lieve-Vrouwekerk ten noordwesten van het terrein (CAI ID 1196) dateert uit de volle middeleeuwen. Bij de kerk bevond zich een kerkhof, dat in 1784 opgeruimd werd.¹¹ Ook op de Grote Markt, een marktplein uit de volle middeleeuwen (CAI ID 827), werd een kerkhof opgegraven. Dit kerkhof was gelegen bij de 'burchtkapel' van de burcht van de Heren van Dendermonde. Ook werden er de resten van een natte gracht, met een houten kade of steiger gevonden. Deze Visgracht begrenste de burcht in het westen. Tijdens de late middeleeuwen werd de Visgracht versmald en voorzien van een gemetste bakstenen muur. In de 17de eeuw werd tegen de vorige kademuur een nieuwe gebouwd in bak- en natuursteen. Uit de volle middeleeuwen dateert eveneens een andere gracht, die loopt van aan de Visgracht en uitmondt in de Kerkgracht. Deze gracht met kade bestaat uit een systeem van balken, boomstammen, planken en takken. Er waren tijdens de volle middeleeuwen vermoedelijk twee brugovergangen over de grachten rond het marktplein. Restanten van een stenen brug werden aangetroffen aan de doorgang naar het burchteiland. Op het plein zijn de sporen van een knuppelweg of een houten pad gevonden. Uit de late middeleeuwen zijn er resten van de kelderruimte en een bijgebouwtje van het hotel 'den Ooievaar' ontdekt. Er zijn geen sporen

¹¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1196, Onze-Lieve-Vrouwekerk+Kerkhof (geraadpleegd op 8 september 2017)

van de voorafgaande herberg bewaard.¹² De eigenlijke middeleeuwse Burcht van de Heren van Dendermonde situeerde zich ter hoogte van CAI ID 30008. Verschillende vondsten uit de periode van de verwoesting (1380) en de heropbouw (15de eeuw) van de burcht kwamen hier aan het licht.¹³

Verder zijn er uit de late middeleeuwen nog verschillende vondsten aangetroffen. Bij controle van werken werden ter hoogte van de al eerder vernoemde Kerkgracht (CAI ID 30000) resten van een riolering gevonden. De gracht werd gestut door bakstenen muren, bekleed met Lediaanse zandsteen, die door houten palen en een plank gefundeerd werden. De gracht deed eeuwenlang dienst als open riool. Het is zeker dat er in 1765 een riolerings- en/of overdekkingssysteem met een verhard wegdek was. Ook de aanzet van vier bruggetjes werd aangetroffen. Restanten van een andere laatmiddeleeuwse gracht bevinden zich op vindplaats CAI ID 20085. Twee min of meer parallelle perceelsgrachten of afwateringsgrachten werden gevonden ter hoogte van CAI ID 1193, net als twee laatmiddeleeuwse beerputten. Op locatie CAI ID 1179 werd een sluis en een stroombekken gevonden.¹⁴

Verschillende vondsten in de omgeving hebben betrekking op laatmiddeleeuwse gebouwen. Hieronder bevinden zich onder meer openbare gebouwen zoals het Vleeshuis (CAI ID 1203), het Koornhuis (CAI ID 1266), de Vishalle (CAI ID 1267), het Sint-Blasiusgasthuis (CAI ID 1247) en het Schuttershof van de Sint-Jorisgilde (CAI ID 1249). Het Sint-Blasiusgasthuis was een stedelijk gasthuis en ouderlingentehuis, dat in 1603 tot klooster omgevormd werd. Een ander ouderlingenhuis uit deze periode was het Heilige Geesthuis (CAI ID 1271).¹⁵ In de omgeving zijn ook laatmiddeleeuwse religieuze gebouwen te vinden zoals het Klooster van de Zwarte Zusters met Pesthuis (CAI ID 1251), de Sint-Niklaas en Sint-Joriskapel (CAI ID 1268) en de Sint-Elooikapel (CAI ID 1269).¹⁶

Op de Grote Markt zijn de voormalige lakenhal en de belforttoren gesitueerd (CAI ID 1189 [bij CAI ID 827]). Er zijn ook mogelijke restanten van de 14de-eeuwse hallen of het 15de-eeuwse voormalige schepenhuis gevonden. De lakenhal werd in de 15de en de 17de eeuw verbouwd en aangepast. De belforttoren stond oorspronkelijk tegen de lakenhal aangebouwd. Bij de bouw van het schepenhuis werd het belfort ingebouwd.¹⁷

In de Kerkstraat 42 (CAI ID 158904) werden laatmiddeleeuwse muur- en vloerresten gevonden die mogelijk te relateren zijn aan een godshuis voor arme vrouwen, dat in functie was vanaf 1432. Het betreft een centrale gang waar aan de westelijke zijde vertrekken gesitueerd waren. De zone ten

¹² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 827, Grote Markt (geraadpleegd op 12 september 2017)

¹³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 30008, Burcht van de Heren van Dendermonde (geraadpleegd op 12 september 2017)

¹⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 30000, Kerkstraat-Kerkgracht (geraadpleegd op 8 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 20085, Kruispunt Sas/Prudens Van Duysestraat (geraadpleegd op 8 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1193, Openbare Stedelijke Bibliotheek (geraadpleegd op 8 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1179, Navigatiebekken/Sas+5 molens (geraadpleegd op 8 september 2017)

¹⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1203, Vleeshuismuseum (geraadpleegd op 12 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1266, Koornhuis (geraadpleegd op 12 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1267, Vishalle (geraadpleegd op 12 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1247, Sint-Blasiusgasthuis (geraadpleegd op 8 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1249, Schuttershof van de Sint-Jorisgilde (geraadpleegd op 12 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1271, Heilige Geesthuis (geraadpleegd op 12 september 2017)

¹⁶ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1251, Klooster van de Zwarte Zusters+Pesthuis (geraadpleegd op 8 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1268, Sint-Niklaas en Sint-Joriskapel (geraadpleegd op 12 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1269, Sint-Elooikapel (geraadpleegd op 12 september 2017)

¹⁷ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1189, Belfort+Lakenhalle (geraadpleegd op 12 september 2017)

westen van was niet bebouwd in deze periode en deed waarschijnlijk dienst als tuin. Tegenwoordig is er een kapel.¹⁸

Andere sporen van bewoning uit de late middeleeuwen zijn aangetroffen op locatie CAI ID 1226 (ten westen van CAI ID 1203). Ter hoogte van CAI ID 1197 (ten zuidoosten van CAI ID 1268) werd een beerput gevonden. Net boven de beerput bevond zich een haard. Er werden ook sporen aangetroffen van een gebouw dat ouder is dan het gebouw waar de beerput bij hoorde. Oorspronkelijk bevond zich op CAI ID 30001 een brouwerij en een huis, de Vier Eemers genaamd.¹⁹

Nog uit de late middeleeuwen dateren de Graanwindmolen (CAI ID 1214), de burcht het Prinsenhof (CAI ID 1246) en vondsten van houten funderingspalen en aardewerk op de Vlasmarkt (CAI ID 20000).²⁰ Resten van stadsmuren uit deze periode werden bij een toevalsvondst ontdekt op locatie CAI ID 20038. Op locatie CAI ID 1218 was een stadspoort uit de middeleeuwen gesitueerd, die later door een monumentale stadspoort vervangen werd. In de 18de eeuw diende de linkertoren van deze Steenpoort als buskruitmagazijn.²¹

Ook uit de nieuwe tijd zijn er sporen aanwezig in de omgeving. Uit de 16de eeuw dateert de Schorswindmolen (CAI ID 1229) en een voormalige leerlooierij op de locatie van de Openbare Stedelijke Bibliotheek (CAI ID 1193). Hier werden leerlooierskuipen in eikenhout, gevuld met gemalen eikenschors (om de huiden in te laten weken), stenen kuipen gevuld met ongebluste kalk (om de haren van de huiden los te weken) en hoornpitten (slachtafval) opgegraven. Ook werden afvalkuilen, een ongedateerde beschoeide gracht (vermoedelijk een stadsgracht) en een 19de-eeuwse waterput ontdekt.²² Nog uit de 16de eeuw dateren een muntschat in de Emiel Van Winckellaan (CAI ID 1149), het Kapucijnenklooster met kapel in de gebouwen van het voormalige Prinsenhof (CAI ID 1246) en de Onze-Lieve-Vrouw op de Werfkapel (CAI ID 1270). In het voormalige Herenhuis Van Winckel (CAI ID 150542 [op kaart bij CAI ID 1271]) werden funderingsmuren die tussen de 16de en 18de eeuw gedateerd kunnen worden, aangetroffen.²³

¹⁸ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 158904, Kerkstraat 42 (geraadpleegd op 12 september 2017)

Zie ook: Reyns/Bruggeman, 2011.

¹⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1226, "Steen" (geraadpleegd op 12 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1197, de Cop (geraadpleegd op 12 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 30001, Theresianenklooster (geraadpleegd op 12 september 2017)

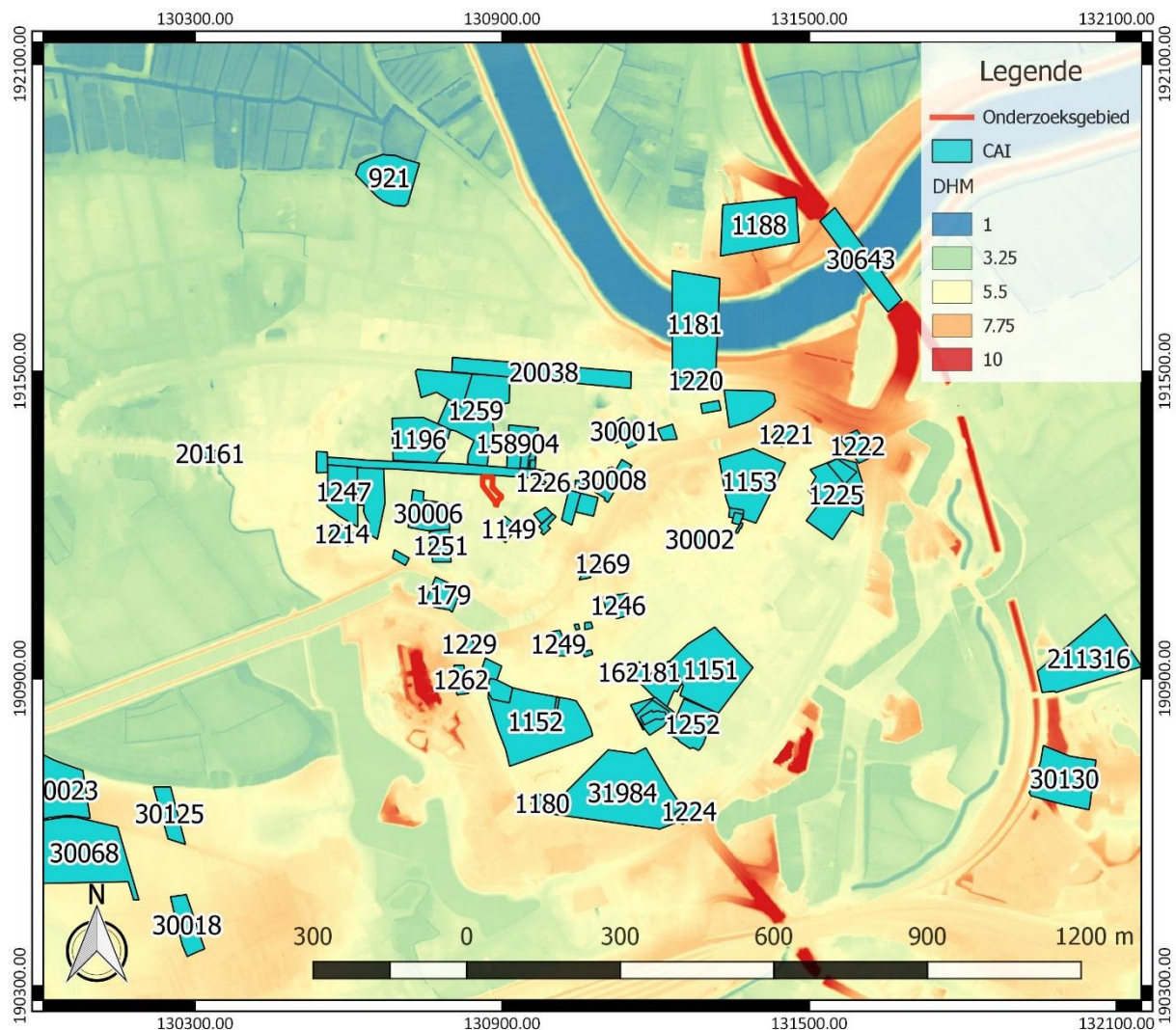
²⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1214, Graanwindmolen (geraadpleegd op 8 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1246, Prinsenhof/Kapucijnenklooster (geraadpleegd op 12 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 20000, Vlasmarkt 6 (geraadpleegd op 12 september 2017)

²¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 20038, Stadsmuren-Noordlaan (geraadpleegd op 12 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1218, Gentsepoort/Steenpoort (geraadpleegd op 8 september 2017)

²² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1229, Schorswindmolen (geraadpleegd op 12 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1193, Openbare Stedelijke Bibliotheek (geraadpleegd op 8 september 2017)

²³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1149, E. Van Winckellaan (geraadpleegd op 8 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1246, Prinsenhof/Kapucijnenklooster (geraadpleegd op 12 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1270, Onze-Lieve-Vrouw op de Werfkapel (geraadpleegd op 12 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 150542, Huis Van Winckel (geraadpleegd op 12 september 2017)

Een 17de-eeuws weeshuis (CAI ID 1259) werd in 1845 afgebroken en vervangen door een nieuw bouwwerk. Op locatie CAI ID 1179 situeerden zich 17de-eeuwse rogge-, tarwe-, bras-, boomschors- en oliemolens.²⁴

Figuur 42: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DHM

Op de locatie van de Burcht van de Heren van Dendermonde (CAI ID 30008) zijn de 17de-eeuwse, massieve, kalkstenen funderingsblokken van een klooster en enkele graven aan het licht gekomen. Aan de hand van kaartstudie en archeologisch onderzoek ter hoogte van de Onze-Lieve-Vrouwekerk (CAI ID 1196) is de 18de-eeuwse koninklijke smidse Sint-Elooi gelokaliseerd. Een toevallsvondst van oude funderingen, een onregelmatige, gedraaide, bekervormige pot en nokbekroning op vindplaats CAI ID 30006 is ook in de nieuwe tijd te plaatsen.²⁵

²⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1259, Weeshuis (geraadpleegd op 8 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1179, Navigatiebekken/Sas+5 molens (geraadpleegd op 8 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 30001, Theresianenklooster (geraadpleegd op 12 september 2017)

²⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 30008, Burcht van de Heren van Dendermonde (geraadpleegd op 12 september 2017); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 1196, Onze-Lieve-Vrouwekerk+Kerkhof (geraadpleegd op 8 september 2017)

Ten slotte zijn er nog resten uit de nieuwste tijd in de nabije omgeving aangetroffen. Aan de Noordlaan (CAI ID 206990) werden diverse ophogingspakketten, een vijver, muurresten, grachten en enkele kuilen gevonden. De bakstenen muurresten lijken afkomstig van twee gebouwen. Het eerste kan wellicht tussen het eind van de 19de en het begin van de 20de eeuw gedateerd worden. Het tweede heeft waarschijnlijk een iets vroegere oorsprong. In het al eerder genoemde Huis Van Winckel (CAI ID 150542 [op kaart bij CAI ID 1271]) waar ook sporen uit de nieuwe tijd gevonden zijn, zijn ook resten van een herenwoning die gebouwd is in 1901-02 gevonden. De woning brandde uit in 1914. Er werd ook een bakstenen regenwaterton uit de 20ste eeuw aangetroffen.²⁶

In de iets ruimere omgeving van het onderzoeksgebied, situeert zich nog een groot aantal vondsten binnen de historische binnenstad. Deze vondsten dateren voornamelijk uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Bovenstaande beschrijving toont reeds het potentieel voor vondsten uit deze perioden aan. Een verder beschrijving van alle vondstlocaties in het historisch centrum van Dendermonde zal niet tot verder inzicht in het potentieel van het terrein leiden. Daarom worden hier niet alle vindplaatsen nader toegelicht.

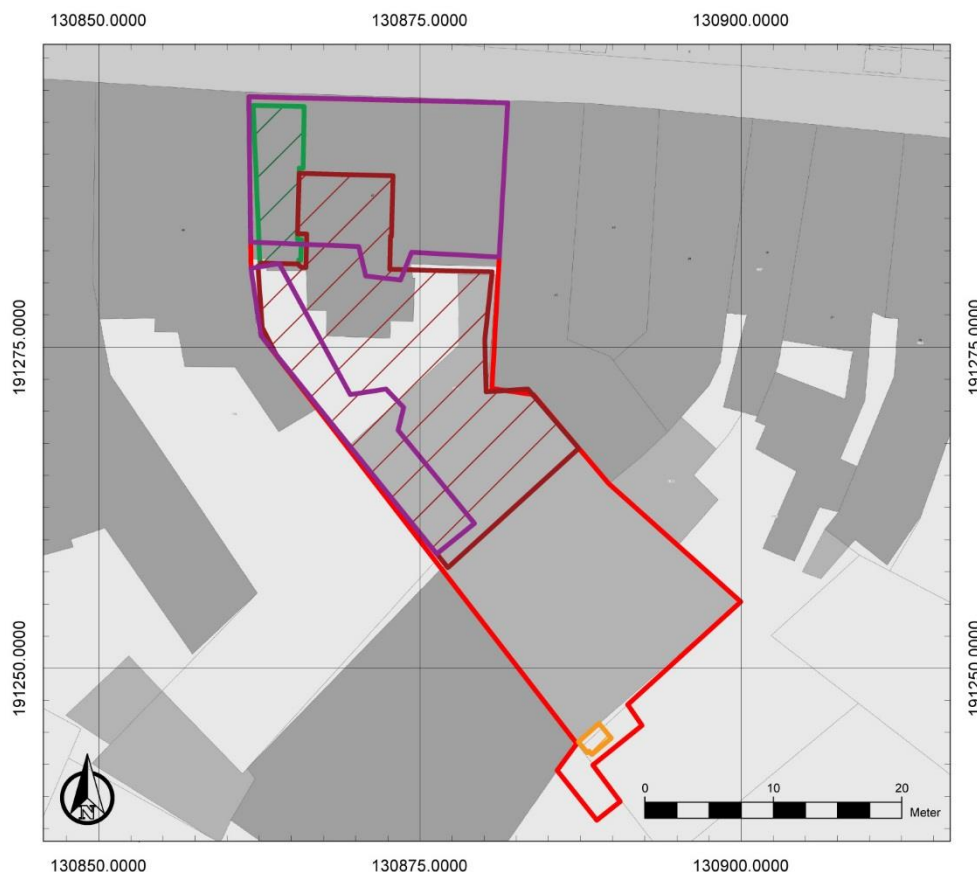
2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Gezien de ligging van het onderzoeksgebied in de historische stadskern van Dendermonde en de aanduiding van bebouwing op het terrein vanaf de vroegste historische kaarten die geraadpleegd werden, is er een sterke archeologische verwachting naar historische bebouwing toe. De historische bebouwing is voornamelijk te situeren ter hoogte van de Kerkstraat, in het noorden van het onderzoeksgebied. De bebouwing in deze zone gaat vermoedelijk reeds terug tot de late middeleeuwen. De achterliggende zone, achter de historische bebouwing die te zien is op historische kaarten, bleef lang onbebouwd. In de 19de eeuw verscheen in het westen van het onderzoeksgebied nog een tweede bouwvolume, dat vandaag de dag verdwenen is. Pas in de 20ste eeuw werd het zuiden van het perceel bebouwd.

²⁶ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 206990, Noordlaan (geraadpleegd op 8 september 2017)
Zie ook: Bruggeman/Reyns, 2013.; Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 150542, Huis Van Winckel (geraadpleegd op 12 september 2017)

Figuur 43: Synthesekaart met aanduiding van de zones waar historische bebouwing verwacht wordt in paars en de zones waar bodemingrepen gepland worden met groen: bodemingrepen tot -30 cm, oranje: bodemingrepen tot -1 m en donkerrood: bodemingrepen tot -3 à -4 m, gesitueerd binnen het onderzoeksgebied (rood). Onderkaart GRB (www.geopunt.be)

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen een deel van het onderzoeksgebied worden werken gepland. Het betreft in totaal een zone van ca. 418 m². Ter hoogte van de onderdoorgang worden werken gepland met een verstoringsdiepte van ca. -30 cm. In het uiterste zuiden van het onderzoeksgebied worden in een beperkte zone bodemingrepen gepland met een diepte tot -1 m. Tot slot worden in een grotere zone centraal binnen het onderzoeksgebied sloopwerken en uitgravingen tot een diepte van maximaal -4 m gepland.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is vooral een hoge verwachting naar historische bebouwing en daaraan gerelateerde resten op het achtererf. De verwachte sporen gaan wellicht terug tot de late middeleeuwen. Het is echter niet onmogelijk dat nog oudere archeologische sporen aanwezig zijn op het terrein. Gezien het hoge archeologische potentieel van het terrein is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Omdat een site met complexe verticale stratigrafie verwacht wordt, is de aangewezen onderzoeksmethode een proefputtenonderzoek in de zone waar in het kader van de geplande werken bodemingrepen voorzien worden (Figuur 43). Dit laat toe de stratigrafische opbouw te registreren. Door de proefputten op strategische plaatsen in te planten, kan meer inzicht bekomen worden in enerzijds de historische bebouwing die we zien op historische kaarten en anderzijds de gebruiksgeschiedenis van het achtererf.

Na elke nieuwe stap in het archeologisch vooronderzoek dient telkens opnieuw de afweging gemaakt te worden of bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is en welke onderzoeksmethodes hiervoor het meest aangewezen zijn.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is vooral een hoge verwachting naar historische bebouwing en daaraan gerelateerde resten op het achtererf. De verwachte sporen gaan wellicht terug tot de late middeleeuwen. Het is echter niet onmogelijk dat nog oudere archeologische sporen aanwezig zijn op het terrein. Gezien het hoge archeologische potentieel van het terrein is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Bogemans, F., 1996: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 23 Mechelen*, Brussel.

Bruggeman J./N. Reyms, 2013: Archeologisch vooronderzoek Dendermonde - Noordlaan, Bornem (*Rapporten All-Archeo bvba 188*).

Dauwe J., 2010: *Dendermonde in beeld: iconografie van de stad (13de eeuw - 1914)*, Dendermonde.

Louis, A., 1974: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Dendermonde 57W*, Brussel.

Reyms N./J. Bruggeman, 2011: Archeologisch vooronderzoek Dendermonde - Kerkstraat 42, Bornem (*Rapporten All-Archeo bvba 051*).

4.2 Websites

Archiefbank Vlaanderen (2017)
<http://www.archiefbank.be/?q=node/88>

Cartesius (2017)
<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2017)
<https://cai.onroerenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2017)
<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2017)
<https://geo.onroerenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2017)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2017)
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2017)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

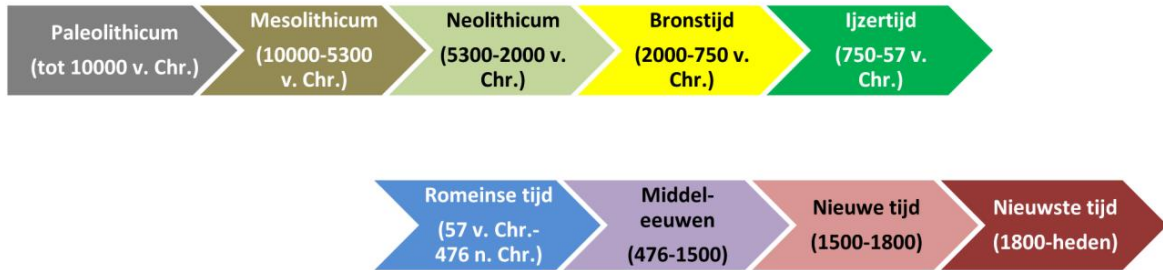
Sanderus Antiquariaat (2017)
<https://www.sanderusmaps.com/detail.cfm?c=13893>

Toerisme Dendermonde (2017)
<http://www.toerismedendermonde.be/product/760/voorstelling-van-dendermonde>

Universiteitsbibliotheek Gent (2017)
<http://lib.ugent.be/nl/catalog/rug01:001413443?i=4&q=%22Stad+Dendermonde+%22>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst bureauonderzoek: projectcode 2017H320

Plan-nummer	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
1	Kadasterplan	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	07/09/2017
2	Topografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	07/09/2017
3	Verstoringskaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	07/09/2017
4	Overzichtkaart	Aanduiding van de zones waar bodemingrepen gepland worden	1:1	Digitaal	19/10/2017
5	Bouwplan	Grondplan gelijkvloers bestaande toestand	1:1	Digitaal	19/10/2017
6	Bouwplan	Ontwerpplan gelijkvloers	1:1	Digitaal	19/10/2017
7	Bouwplan	Doorsnedetekening ontwerp	1:1	Digitaal	19/10/2017
8	Hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving	1:1	Digitaal	07/09/2017
9	Hydrografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	07/09/2017
10	Doorsnede	Terreinverloop	1:1	Digitaal	07/09/2017
11	Tertiaire geologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	07/09/2017
12	Quartairegeologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	07/09/2017
13	Bodemkaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	07/09/2017
14	Bodemgebruikskaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	07/09/2017
15	Historische kaart	Dendermonde in 1375, door Alphonse De Vlaeminck	1:1	Digitaal	08/09/2017
16	Historische kaart	Plan van Jacob Van Deventer	1:1	Digitaal	07/09/2017
17	Historische kaart	Het beleg van Dendermonde in 1584, door Pierre Le Poivre	1:1	Digitaal	17/10/2017
18	Historische kaart	Plan van Vedastus du Plouich,	1:1	Digitaal	17/10/2017
19	Historische kaart	Villaretkaart	1:1	Digitaal	07/09/2017
20	Historische kaart	Caerte figuratieve verthoonende de stad ende 't vry van Dendermonde	1:1	Digitaal	07/09/2017
21	Historische kaart	Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden	1:1	Digitaal	07/09/2017
22	Historische kaart	Topografische kaart van J.-B. Segers	1:1	Digitaal	17/10/2017
23	Historische kaart	Primitief kadaster uit 1830-1833	1:1	Digitaal	17/10/2017
24	Historische kaart	Atlas der Buurtwegen	1:1	Digitaal	07/09/2017
25	Historische kaart	Atlas cadastral parcellaire de la	1:1	Digitaal	17/10/2017

Plan-nummer	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
		Belgique			
26	Historische kaart	Grondplan van Dendermonde met de in september 1914 vernielde gebouwen	1:1	Digitaal	17/10/2017
27	Overzichtskaart	Vastgestelde archeologische zones	1:1	Digitaal	07/09/2017
28	CAI-kaart	Detail CAI vondstlocaties	1:1	Digitaal	07/09/2017
29	CAI-kaart	Overzicht CAI vondstlocaties	1:1	Digitaal	07/09/2017
30	Synthesekaart	Verwachtingen versus geplande bodemingrepen	1:1	Digitaal	19/10/2017

5.3 Fotolijst

Fotolijst bureauonderzoek: projectcode 2017H320

ID	Type	Onderwerp	Vervaardiging	Datum
F1	Overzichtsfoto	Bestaande toestand, voorgevel	Digitaal	17/10/2017
F2	Overzichtsfoto	Bestaande toestand, onderdoorgang	Digitaal	17/10/2017
F3	Overzichtsfoto	Bestaande toestand, zicht op koer	Digitaal	17/10/2017
F4	Overzichtsfoto	Bestaande toestand, zicht op koer	Digitaal	17/10/2017
F5	Overzichtsfoto	Bestaande toestand, zicht op koer	Digitaal	17/10/2017
F6	Overzichtsfoto	Bestaande toestand in de loods	Digitaal	17/10/2017
F7	Overzichtsfoto	Bestaande toestand in de loods	Digitaal	17/10/2017
F8	Overzichtsfoto	Bestaande toestand, kelder	Digitaal	17/10/2017
F9	Overzichtsfoto	Bestaande toestand, toegangstrap naar de kelder	Digitaal	17/10/2017
F10	Luchtfoto	Toestand terrein 2016	Digitaal	07/09/2017
F11	Luchtfoto	Toestand terrein 1971	Digitaal	07/09/2017
F12	Luchtfoto	Toestand terrein 1979-1990	Digitaal	07/09/2017